

NOȚIUNEA DE „ÎNDELETNICIRE” ÎN PARTEA SPECIALĂ A CODULUI PENAL

*Adrian TĂBÎRȚĂ, Andrei PÎNTEA
Universitatea de Studii Europene din Moldova*

Dispoziția lit.b) alin.(2) art.199 Cod penal prevede răspunderea pentru dobândirea sau comercializarea bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, săvârșită sub formă de îndeletnicire.

V.T. Gaikov consideră că „prin «săvârșirea infracțiunii sub formă de îndeletnicire» se înțelege o astfel de activitate infracțională sistematică, practică în scopul obținerii unui profit, care constituie pentru făptuitor fie sursa principală sau suplimentară de mijloace de existență, fie sursa de înavuțire sistematică” [1]. Totuși, după cum remarcă just S.Brînza și V.Stati, săvârșirea infracțiunii sub formă de îndeletnicire (în sensul lit.b) alin.(2) art.199 Cod penal) reprezintă un tip subsidiar al repetării infracțiunii [2]. Privită prin prisma acestei remarci, definiția lui V.T. Gaikov nu ține cont de specificul cadrului normativ autohton (în special, al prevederilor care reglementează instituția repetării infracțiunii). Astfel, potrivit alin.(1) art.33 din Codul penal, „se consideră concurs de infracțiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multor infracțiuni, dacă persoana nu a fost condamnată definitiv pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, cu excepția cazurilor când săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni este prevăzută în articolele părții speciale a prezentului Cod în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa (subl. ne aparține)”. Această excepție se referă anume la ipoteza repetării infracțiunii.

Pentru aceste motive, ne vom concentra atenția pe definițiile noțiunii „îndeletnicire” (în sensul lit.b) alin.(2) art.199 Cod penal),

care sunt propuse de autorii autohtoni: „repetare de cel puțin trei ori a acestor acțiuni pentru care persoana încă nu a fost condamnată, iar termenele de prescripție n-au expirat, acțiuni în scopul de a trage foloase materiale, fiind o sursă de bază de profit sau chiar una suplimentară a făptuitorului” [3, 4]; „situația în care făptuitorul realizează acțiunea infracțională ca pe o ocupație sistematică sau permanentă – o repetare de cel puțin trei ori a elementului material pentru care persoana încă nu a fost condamnată, iar termenele de prescripție nu au expirat. În plus, veniturile ilegale în urma activității în cauză devin sursa principală sau adăugătoare, dar substanțială de existență” [5]; „Această circumstanță agravantă operează în prezența următoarelor patru condiții: 1) repetarea de cel puțin de trei ori a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM; 2) făptuitorul nu a fost condamnat nici pentru una din infracțiunile care formează repetarea; 3) nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală pentru aceste infracțiuni; 4) dobândirea sau comercializarea bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, reprezintă pentru făptuitor singura sau principala sursă de venituri” [6]. Din aceste definiții (care, în esență, nu se deosebesc), putem afla că îndeletnicirea (în sensul lit.b) alin.(2) art.199 Cod penal) presupune nu o simplă repetare a infracțiunii, dar o asemenea repetare a infracțiunii în prezența căreia activitatea făptuitorului constituie singura sau principala lui sursă de venituri.

În partea specială a Codului penal, noțiunea „îndeletnicire” mai este folosită în art.234 CP. În opinia lui Gh.Ulianovschi, conținutul noțiunii „îndeletnicire” este același în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(2) art.199 și art.234 Cod penal [7, 8]. Implicit, același punct de vedere îl exprimă V.Grosu [9]. O opinie contrară este expusă de A.Borodac: „... prin „îndeletnicire” se înțelege o meserie, profesiune, ocupație și nu o metodă, mod sau formă de comitere a unei acțiuni. De aceea, îndeletnicirea ilegală cu pescuitul ca ocupație poate fi comisă atât o singură dată, cât și în mod repetat” [10].

Această divergență doctrinară trebuie privită din perspectiva unor prevederi ale alin.(1) art.54 al Legii nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative: „Textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: ... c)

terminologia utilizată este constantă, uniformă ...; h) se utilizează, pe cât este posibil, noțiuni monosemantice, în conformitate cu terminologia juridică. Dacă un termen este polisemantic, sensul în care este folosit trebuie să decurgă cu claritate din text”. Aceste prevederi ar fi în favoarea poziției exprimate de Gh.Ulianovschi și V.Grosu. Totuși, la o analiză mai atentă, observăm că noțiunea „îndeletnicire” din art.234 CP RM nu cadrează cu definiția din alin.(1) art.33 CP RM, conform căreia repetarea infracțiunii (inclusiv sub formă de îndeletnicire) poate fi prevăzută în articolele părții speciale a Codului penal doar în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa. Din aceste considerente, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(2) art.199 și art.234 Cod penal, conținutul noțiunii „îndeletnicire” nu poate fi același.

Astfel, observăm o controversă: pe de o parte, poziția, exprimată de Gh.Ulianovschi și V.Grosu, presupune o interpretare a legii penale favorabilă făptuitorului și, în plus, se întemeiază pe alin.(1) art.54 al Legii nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative; pe de altă parte, această poziție intră în contradicție cu alin.(1) art.33 CP RM.

Considerăm că această controversă poate fi rezolvată numai de către legislator, prin amendarea legii penale. Pe această cale propunem ca în legea penală să fie operate următoarele amendamente:

1) alin.(1) art.33 CP RM, după cuvintele „care agravează pedeapsa” să fie completat cu textul „sau de semn constitutiv al infracțiunii”;

2) Codul penal să fie completat cu art.134¹⁴ „Săvârșirea infracțiunii sub formă de îndeletnicire” cu următoarea dispoziție:

„(1) Prin îndeletnicire, în sensul art.199 alin.(2) lit.b) și art.234, se înțelege repetarea de cel puțin de trei ori a infracțiunii, cu condiția că făptuitorul nu a fost condamnat nici pentru una din infracțiunile care formează repetarea, că nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală pentru aceste infracțiuni, și că infracțiunile săvârșite reprezintă pentru făptuitor singura sau principala lui sursă de venituri.

(2) Săvârșirea infracțiunii sub formă de îndeletnicire exclude reținerea la calificare a concursului de infracțiuni.”

Până la implementarea acestei inițiative legislative, oricare repetare a infracțiunii (nu ne referim aici la infracțiunea prelungită) prevăzută la art.234 CP RM va trebui calificată conform regulilor concursului de infracțiuni. După implementarea acestei inițiative legislative, dacă fapta prevăzută la art.234 CP RM nu va avea caracter de îndeletnicire, se va aplica art.114 Cod contravențional.

Referințe:

1. ГАЙКОВ, В.Т. Систематичность преступлений и совершение преступления в виде промысла как виды множественности преступлений в уголовном праве России. В: *Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Общественные науки*, 2006, №2, сс.98-99.
2. BRÎNZĂ, S., STATI, V. Considerente de natură politico-penală în vederea abolirii instituției de repetare a infracțiunii. În: *Studia Universitatis. Seria „Științe sociale”*, 2007, nr.6, pp.60-72.
3. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.210.
4. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., BÎRGĂU, M. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A. BARBĂNEAGRĂ*. Chișinău: Arc, 2003, p.415.
5. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009, p.413.
6. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p.989.
7. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005, p.57.
8. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V. et al. *Op.cit.*, p.69.
9. GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A. et al. *Dreptul penal. Partea generală*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012, p.314.
10. BORODAC, A. *Op.cit.*, p.299.